তৃতীয়খন বুৰঞ্জী । ওপৰজনা দিহিঙ্গীয়া ৰজাৰপৰা প্ৰমত্তসিংহ স্বৰ্গদেৱলৈকে ।

॥ পিঠি ৬১ - ১৩৪ ॥

১৪২। [illegible] দিহিঙ্গীয়া ৰজাৰ কুঁৱৰী।
১৪৩। কলচোং বৰপাত্ৰ গোহাঁই।
১৪৪। কছাৰীৰ বিভঙ্গ।
১৪৫। ভুৰবৰকৰ যুদ্ধত মূল্য গাভৰুৰ মৃত্যু।
১৪৬। গৌড়েশ্বৰৰে সৈতে মিত্ৰতা।
১৪৭। আহোমৰ থাপিত-সাক্ষিত বিশ্বসিংহ।
১৪৮। দিহিঙ্গীয়া ৰজা আৰু গড়গঞা ডেকাৰজাৰ বিৰোধ।
১৪৯। দিহিঙ্গীয়া ৰজা হত্যা।
১৫০। গড়গঞা ৰজাৰ মৃত্যু।
১৫১। কোচৰ অসম আক্ৰমণৰ প্ৰস্তাৱ।
১৫২। শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ উপদেশ।
১৫৩। কোচ-অসমৰ ৰণ।
১৫৪। আহোম যুৱৰাজ সেওৰজাৰ মহিমা।
১৫৫। কোচলৈ অসমৰ ওল।
১৫৬। কোচৰ কুঁৱৰীৰ কৰুণা।
১৫৭। খোৰাৰজাৰ মৃত্যু।
১৫৮। স্বৰ্গদেৱ প্ৰতাপসিংহ।
১৫৯। অসমলৈ কোচৰ কটকী।
১৬০। বামুণ কটকীৰ সৃষ্টি।
১৬১। স্বৰ্গদেৱলৈ কোচৰজাৰ কন্যা।
১৬২। সাতৰাজ্য মাৰি একৰাজ্য।
১৬৩। ৰাজভক্ত মোমাই-তামুলী বৰবৰুৱা।
১৬৪। মোমাই-তামুলীৰ প্ৰজা সংগঠন।
১৬৫। বন্দীয়াৰত মোমাই-তামুলী।
১৬৬। স্বৰ্গদেৱলৈ জয়ন্তাৰ কন্যা।
১৬৭। কছাৰী ৰণত সোন্দৰ গোহাঁইৰ মৃত্যু।
১৬৮। অসম-বঙ্গালৰ কন্দলৰ সূত্ৰপাত।
১৬৯। কছাৰীৰে সৈতে মিত্ৰতা।
১৭০। ভতৰীৰ যুদ্ধত মোগলৰ পৰাজয়।
১৭১। শিমলুগুৰিৰপৰা দিজোলৈ গড় নিৰ্ম্মাণ।
১৭২। সত্ৰাজিতৰ বাপদাই।
১৭৩। স্বৰ্গদেৱলৈ দিয়া-বস্তু আত্মসাৎ।
১৭৪। স্বৰ্গদেৱৰ শৰণাগত চন্দ্ৰনাৰায়ণ কোঁৱৰ।
১৭৫। ঢেকেৰীয়ে মানুহ কাটে।
১৭৬। শৰণাগতক আশ্ৰয় দান।
১৭৭। আধেক আৰু কেৰা গোহাঁই বধ।
১৭৮। কটকীৰ কথাত হেতা-ওপৰা।
১৭৯। বঙ্গালৰ পৰাজয়।
১৮০। দিজোৰ পৰা উদয়াদ্বিলৈ গড়।
১৮১। জয়াদিত্য ভগাৰজাৰ অপকৰ্ম্ম।
১৮২। নাড়িয়া ৰজা।
১৮৩। চুড়ি দমন।
১৮৪। কছাৰী ৰজাৰ কন্যা ভিক্ষা।
১৮৫। স্বৰ্গদেৱ জয়ধ্বজসিংহ।
১৮৬। মীৰজুমলাৰ অসম আক্ৰমণ।
১৮৭। পোহাৰীৰ মুখে স্বৰ্গদেৱৰ বিকৰ্থনা।
১৮৮। নামৰূপত জয়ধ্বজসিংহ স্বৰ্গদেৱ।
১৮৯। স্বৰ্গদেৱৰ আক্ষেপ।
১৯০। সন্ধিৰ পাচত মোগলৰ অসম ত্যাগ।

১৯১। চক্ৰধ্বজসিংহ স্বৰ্গদেৱলৈ আও-
বংজেবৰ উপহাৰ।
১৯২। স্বাধীনচিতীয়া স্বৰ্গদেৱ
চক্ৰধ্বজসিংহ।
১৯৩। আতন বুঢ়াগোহাঁইৰ উপদেশ।
১৯৪। অসমৰ ৰণোদ্যম।
১৯৫। গুৱাহাটী কামৰূপ উদ্ধাৰ
১৯৬। গুৱাহাটী ৰাখিবলৈ অসমীয়াৰ
প্ৰতিজ্ঞা।
১৯৭। ৰামসিংহই গুৱাহাটী বিচাৰে।
১৯৮। অসমৰ বিচক্ষণ পাত্ৰ-মন্ত্ৰী।
১৯৯। আফুগুটিৰ টোপোলা আৰু
বালিৰ চুঙা।
২০০। ৰামসিংহৰ ভেদপত্ৰ।
২০১। শৰাইঘাটৰ ৰণ।
২০২। বিদেশী বৈৰাগীৰ প্ৰভাৱ।
২০৩। ডেবেৰা বৰবৰুৱাৰ অকাৰ্য্য।
২০৪। শৰাইঘটীয়াৰ উজনী যাত্ৰা।
২০৫। ডেবেৰা বধ।
২০৬। অৰ্জ্জুন দিহিঙ্গীয়া ৰজা।
২০৭। ৰজা আৰু বুঢ়াগোহাঁইৰ
বিৰোধ।
২০৮। বুঢ়াগোহাঁইৰ নগৰ ত্যাগ।
২০৯। উজনিত পুনৰ শৰাইঘটীয়া।
২১০। বুঢ়াগোহাঁইক আনিবলৈ চেষ্টা।
২১১। অৰ্জ্জুন ৰজাৰে সৈতে শৰাই-
ঘটীয়াৰ ৰণ।
২১১। অৰ্জ্জুন দিহিঙ্গীয়া ৰজা বধ।
২১৩। চুডৈকা পৰ্ব্বতীয়া ৰজা।
২১৪। চক্ৰপাণি বৰবৰুৱা।
২১৫। স্বৰ্গদেৱক হত্যাৰ চেষ্টা।
২১৬। চিন্তামণি গড় নিৰ্ম্মাণ।
২১৭। বিনাযুদ্ধে মোগলক গুৱাহাটী
সমৰ্পণ।
২১৮। বাহুলিৰ আক্ষেপ।
২১৯। আতন বুঢ়াগোহাঁই বন্দী।
২২০। লালুক বৰফুকনৰ প্ৰতিপত্তি।
২২১। লৰাৰজা বজ্ৰধ্বজসিংহ।
২২২। আতন বুঢ়াগোহাঁই হত্যা।
২২৩। লালুক বুঢ়াফুকন বধ।
২২৪। মোগলৰ শৰণাগত ভাতৃধৰা।
২২৫। স্বৰ্গদেৱ গদাধৰসিংহ।
২২৬। ইটাখুলি যুদ্ধত মোগলৰ
পৰাজয়।
২২৭। স্বৰ্গদেৱ গদাধৰসিংহৰ বিবিধ
কৰ্ম্ম।
২২৮। বিদ্ৰোহী দমন।
২২৯। কলীয়াবৰৰ বাহৰৰ নাম মনপুৰ।
২৩০। দিহিঙ্গীয়া আলুন বৰবৰুৱাৰ
বিষয়া ভঙ্গা।
২৩১। ভঙ্গা-বৰবৰুৱাৰ ৰাজভক্তি।
২৩২। পানীফুকন আদি বধ।
২৩৩। স্বৰ্গদেৱৰ জপ হোম।
২৩৪। নগা দমন।
২৩৫। বৈষ্ণৱ মহন্তৰ নিৰ্য্যাতন।
২৩৬। গদাধৰসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ মৃত্যু।
২৩৭। স্বৰ্গদেৱ ৰুদ্ৰসিংহই ৰংপুৰ
নগৰ পাতে।
২৩৮। চাৰিংৰজাৰ দ্ৰোহ।
২০৯। লেচাই নামৰূপীয়া গোহাঁইৰ
দ্ৰোহ।
২৪০। বিদেশৰ সাজপাৰ পিন্ধিবলৈ
অমান্তি।
২৪১। কছাৰীবে সৈতে ৰণ।
২৪২। জয়ন্তা ৰজা বন্দী।
২৪৩। ৰংপুৰত কছাৰী আৰু জয়ন্তা
ৰজা।
২৪৪। বৰনদীৰ মুখত ফাকুযাত্ৰা উৎসৱ।
২৪৫। নাচনিয়াৰৰ ঘৰত চোৰ।
২৪৬। দীৰ্ঘেশ্বৰী পৰ্ব্বতত স্বৰ্গদেৱৰ
মৃগয়া।
২৪৭। মোগল ৰাজ্য আক্ৰমণৰ উত্তম।

২৪৮। ৰুদ্ৰসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ মৃত্যু।
২৪৯। স্বৰ্গদেৱ শিৱসিংহ।
২৫০। নাচনিয়াৰ ছোৱালীৰ মৃত্যুদণ্ড।
২৫১। শিৱসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ শিঙৰীঘৰ আৰোহণ।
২৫২। নাচনিয়াৰ ফুলমতী।
২৫৩। দ্ৰৌপদী পৰ্ব্বতীয়া কুঁৱৰী।
২৫৪। পুখুৰীপৰীয়া বুঢ়াগোহাঁই।
২৫৫। আঁকৰীগাভৰু সৰ্ব্বেশ্বৰী বৰকুঁৱৰী।
২৫৬। শিৱসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ মৃত্যু।
২৫৭। উগ্ৰসিংহ তিপাম ৰজাৰ সিংহাসনলৈ উদ্যম।
২৫৮। প্ৰমত্তসিংহ ৰজালৈ বুঢ়াগোহাঁইৰ উপদেশ।
২৫৯। ৰাজদ্ৰোহ ৰ দণ্ড বিধান।
২৬০। প্ৰমত্তসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ শিঙৰীঘৰ আৰোহণ।
২৬১। স্বৰ্গদেৱৰ চ'ৰাত ৰাণীৰ ৰূপ কটকী।

চতুৰ্থখন বুৰঞ্জী। ওপৰজনা দিহিঙ্গীয়া ৰজাৰপৰা গৌৰীনাথসিংহ স্বৰ্গদেৱলৈকে।

পিঠি ১৩৫—১৫৮ ॥

২৬২। ওপৰজনা দিহিঙ্গীয়া ৰজা।
২৬৩। স্বৰ্গদেৱ প্ৰতাপসিংহ।
২৬৪। স্বৰ্গদেৱ জয়াদিত্য ভগাৰজা।
২৬৫। স্বৰ্গদেৱ চুৰম্ফা নৰিয়া ৰজা।
২৬৬। স্বৰ্গদেৱ জয়ধ্বজসিংহ।
২৬৭। স্বৰ্গদেৱ চক্ৰধ্বজসিংহ।
২৬৮। স্বৰ্গদেৱ উদয়াদিত্য সিংহ।
২৬৯। স্বৰ্গদেৱ ৰামধ্বজসিংহ।
২৭০। চমগুৰীয়া ৰজা।
২৭১। গোবৰ ৰজা।
২৭২। অৰ্জ্জুন দিহিঙ্গীয়া ৰজা।
২৭৩। স্বৰ্গদেৱ চুডৈফা পৰ্ব্বতীয়া ৰজা।
২৭৪। স্বৰ্গদেৱ ৰত্নধ্বজসিংহ লৰাৰজা।
২৭৫। স্বৰ্গদেৱ গদাধৰসিংহ।
২৭৬। স্বৰ্গদেৱ ৰুদ্ৰসিংহ।
২৭৭। স্বৰ্গদেৱ শিৱসিংহ।
২৭৮। স্বৰ্গদেৱ প্ৰমত্তসিংহ।
২৭৯। স্বৰ্গদেৱ ৰাজেশ্বৰসিংহ।
২৮০। স্বৰ্গদেৱ লক্ষ্মীসিংহ।
২৮১। স্বৰ্গদেৱ গৌৰীনাথসিংহ।

পঞ্চমখন বুৰঞ্জী। স্বৰ্গদেৱ জয়ধ্বজসিংহ আৰু চক্ৰধ্বজসিংহ

পিঠি ১৫৯ ১৭০।

২৮২। স্বৰ্গদেৱ জয়ধ্বজসিংহ।
২৮৩। স্বৰ্গদেৱৰ পৰ্ব্বতীয়া কুঁৱৰী।
২৮৪। অমঙ্গল উৎপাত।
২৮৫। কামৰূপ ভগনৰ প্ৰস্তাৱ।
২৮৬। মীৰজুমলাই গুৱাহাটী বিচাৰে।
২৮৭। গুৱাহাটী এৰিবলৈ অসমৰ অনিচ্ছা।
২৮৮। পাণ্ডু, গুৱাহাটী এৰি চামধৰাত আহোম সৈন্য।

২৮৯। অসমৰ সৈন্যৰ বিভজ।
২৯০। গড়গাওঁ নগৰত মোগল।
২৯১। অসম মোগলৰ সন্ধি।
২৯২। মীৰজুমলাৰ অসম ত্যাগ।
২৯৩। ৰণত হেলা কৰা বিষয়াৰ দণ্ড।
২৯৪। দেৰগাৱঁত মোগলৰ কটকী।
২৯৫। স্বৰ্গদেৱ জয়ধ্বজসিংহৰ মৃত্যু।
২৯৬। স্বৰ্গদেৱ চক্ৰধ্বজ সিংহ।
২৯৭। ৰজাশহুৰ ৰাজমন্ত্ৰী ফুকনৰ মৃত্যুদণ্ড।
২৯৮। কুস্থমী আইকুঁৱৰীদেৱৰ মৃত্যুদণ্ড।
২৯৯। পুনৰ অসমত উৎপাত।
৩০০। লাচিত বৰফুকন।
৩০১। গুৱাহাটী মাৰিবলৈ যুদ্ধযাত্ৰা।
৩০২। অসমৰ গুৱাহাটী উদ্ধাৰ।

ষষ্ঠখন বুৰঞ্জী। স্বৰ্গদেৱ কমলেশ্বৰসিংহৰপৰা পুৰন্দৰসিংহলৈকে।

পিঠি ১১১—১১৮॥

৩০৩। স্বৰ্গদেৱ কমলেশ্বৰসিংহ।
৩০৪। অসমীয়া সৈন্যৰ নতুন শিক্ষা।
৩০৫। কোঁঠ বুৰুজ নিৰ্ম্মাণ।
৩০৬। দাম পূজা।
৩০৭। নতুন বিষয়া।
৩০৮। বৰসেনাপতি বধ।
৩০৯। শগুণকণিপৰা ৰজা।
৩১০। খেৰকটামুখত কোঁঠ।
৩১১। পীতাম্বৰ মহন্ত।
৩১২। চিংফৌ ৰণ।
৩১৩। মটকৰ ভৰথী ৰজা।
৩১৪। শদিয়া ৰণ।
৩১৫। নতুন শদীয়াখোৱা গোহাঁই।
৩১৬। পানীমুৱাৰ খবৰ।
৩১৭। যোৰহাটত ন-নগৰ নিৰ্ম্মাণ।
৩১৮। নগাৱঁত মটকৰ বিদ্ৰোহ।
৩১৯। খাগৰিজানত আহোম সৈন্য।
৩২০। বেবেজিয়াত কোঁঠ।
৩২১। মটকে নগঞা গাওঁ পোৰে।
৩২২। কছাৰী গাৱঁত ডেকাফুকন।
৩২৩। ব্ৰহ্মচাৰী গোসাই।
৩২৪। ডবকাত ডেকাফুকন।
৩২৫। বেবেজিয়াত কছাৰী বসতি।
৩২৬। ৰাজ্যত দুৱছৱীয়া শান্তি।
৩২৭। নগাৰ বিদ্ৰোহ দমন।
৩২৮। চাৰিংৰজাৰ মৃত্যু।
৩২৯। ভিকৰলীয়া নগা দমন।
৩৩০। কমলেশ্বৰসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ মৃত্যু।
৩৩১। স্বৰ্গদেৱ চন্দ্ৰকান্তসিংহ।
৩৩২। হাতীগড়ত পুখুৰী।
৩৩৩। নড়াৰ কটকী।
৩৩৪। সতৰাম চাৰিঙ্গীয়া ফুকন।
৩৩৫। স্বৰ্গদেৱৰ পৰ্ব্বতীয়া কুঁৱৰী।
৩৩৬। সত্ৰামৰ ষড়যন্ত্ৰ।
৩৩৭। বদনচন্দ্ৰ বৰফুকনৰ গুৱাহাটী ত্যাগ।
৩৩৮। গৱৰ্ণৰ জেনেৰেলৰ সন্নিধান।
৩৩৯। মানৰজাৰ চ'ৰাত বদনচন্দ্ৰ।
৩৪০। অসমত মান।
৩৪১। মানৰ বিৰুদ্ধে ৰণযাত্ৰা।
৩৪২। মানৰ হাতত অসমৰ পৰাজয়।
৩৪৩। গুৱাহাটীলৈ যোৱাপ্ৰস্তাৱ।
৩৪৪। বদনচন্দ্ৰৰ হত্যা।
৩৪৫। পুৰন্দৰসিংহ স্বৰ্গদেৱ।

৩৪৬। অসমত মান, দ্বিতীয়বাৰ।
৩৪৭। চন্দ্ৰকান্তৰ বঙ্গাল দেশলৈ পলায়ন।
৩৪৮। মানৰ অত্যাচাৰ।
৩৪৯। ইংৰাজৰ অসম অধিকাৰ।
৩৫০। পুৰন্দৰসিংহ বৃটিছৰ কৰতলীয়া ৰজা।
৩৫১। পুৰন্দৰসিংহৰ বিষয়া।
৩৫২। নগা দমন।
৩৫৩। কামেশ্বৰসিংহ চাৰিংৰজাৰ বিয়া।
৩৫৪। নগা ৰাজ্যত পুৰন্দৰসিংহ।
৩৫৫। পুৰন্দৰসিংহৰ ৰাজ্য কোম্পানীৰ তলতীয়া।

সপ্তমখন বুৰঞ্জী। আহোমৰ দিনৰ বিষয়াসকলৰ নিৰন্ধ।

পিঠি ১৯৯—২১৪।

৩৫৬। তিনিজনা ডাঙৰীয়াৰ মৰ্য্যাদা।
৩৫৭। বৰবৰুৱা আৰু বৰফুকনৰ মৰ্য্যাদা।
৩৫৮। ৰাজখোৱাসকলৰ মৰ্য্যাদা।
৩৫৯। ফুকনসকলৰ মৰ্য্যাদা।
৩৬০। বৰুৱাসকলৰ মৰ্য্যাদা।
৩৬১। ডাঙৰীয়াসকলে নগৰ সোমোৱাৰ নিয়ম।
৩৬২। বাটত দেখা-দেখি হলে নিয়ম।
৩৬৩। ৰৰঘৰৰ টুপত বহাৰ নিয়ম।
৩৬৪। ৰৰমেলৰ ব্যৱস্থা।
৩৬৫। ৰজাচাঙলৈ যোৱাৰ নিয়ম।
৩৬৬। ভৰালী বৰুৱাৰ মৰ্য্যদা।
৩৬৭। ৰৰচ'ৰাত বহাৰ নিয়ম।
৩৬৮। ৰৰচ'ৰাত মেলৰ ব্যৱস্থা।
৩৬৯। অপৰাধীক দণ্ড কৰাৰ নিয়ম।
৩৭০। বৈৰীসকলৰ নিয়ম।
৩৭১। বিষয়া পতাৰ নিয়ম।

পৰিশিষ্ট (ক)। আহোম স্বৰ্গদেৱসকলৰ নাম।

পিঠি ২১৫—২১৬।

পৰিশিষ্ট (খ)। সাৰাংশ।

পিঠি ২১৭—২২৯ ॥

Jawaharlal ... Library
No ...
Date ...
Boko, Kamrup.

সাতসৰী অসম বুৰঞ্জী

প্ৰথমখন বুৰঞ্জী

খুনলুং-খুনলাইৰপৰা অৰ্জ্জুন দিহিঙ্গীয়া ৰজালৈকে

প্ৰস্তাৱনা।—নমো শ্ৰীকৃষ্ণায়ে নমঃ। শিৱায়ে নমঃ। শ্ৰীশ্ৰীস্বৰ্গ-ৰাজাৰ প্ৰথম পুৰুষৰ বংশৰ কথন। শ্ৰীযুত মহাৰাজাৰ মহাপাত্ৰ বুঢ়াগোহাঁয়ে ৰূপিত ভাঙ্গি লিখাই। আক বিশ্বাসে ৰাখিব। যদি অবৈৰ মিত্ৰ হয়, বিশ্বাস ৰক্ষক হয়, তাক দেখাব। ৰাজাৰ ৰহস্য পণ্ডিতৰ বাধা, মান্য পৰিহাস্য সম হয়। আকে জানি হঠাতে নেদিব, নেদেখাব। ১॥

সত্যযুগ।—পূৰ্ব্ব প্ৰলয়ৰ অন্তে ব্ৰহ্মা তিনিবাৰ মানুহ স্ৰজিব নোৱাৰি লাউ কলে। তাৰ ভিতৰত মানুহ আছিল, লাউ ফাটি ওলাল। একো নেজানে, পশু প্ৰায়। তাক দেখি ইন্দ্ৰদেৱে নংকুনক দেখাই-শুনাই শিকাই-বুজাই আহিব দিলে। প্ৰজাসকলে জানিলে। সত্যযুগত প্ৰীতিয়ে গল। একে মেহেঙ্গাতে খাই একে মাৰৰ লৰা যেন সবেও আছিল। ২॥

ইন্দ্ৰৰ নাতি খুনলুঙ্গ খুনলাই।—ত্ৰেতাযুগত কিছু বিবাদ হল। বলাবল কৰিব কবে, নিৰ্ব্বলীক বলীয়ে জিনে। সবেও এনে দেখি ইন্দ্ৰক প্ৰাৰ্থনা কৰিলে। ইন্দ্ৰ দেৱতায়ো আপোনাৰ দুই নাতিক শিকাই-বুজাই পঠালে। লগত দিলে ৰৱঢাক, পাশুপত্ৰ, খড়্গ, নীতি, দণ্ড, ছত্ৰ, চামৰ, টঙ্গিপীৰা, ৰূপৰ চাবি, সোণৰ চাবি লগত দি পঠালে এইসকলেৰে। সোণৰ-ৰূপৰ জখলা পাৰি দিলে। তাত হাটাবাৰী

নিয়ম কৰাই দিলে। পাচে ইন্দ্ৰদেৱে আপোনাৰ দুই নাতি খুন্‌লুঙ্গ খুন্‌লাইক পৃথিবীলৈ নমাই পঠালে। সোণৰ-ৰূপৰ জখলাৰে নমাই পঠালে। মুংৰিমুঙ্গৰামলৈ আহিল। মথুৰাকে মুংৰিমুঙ্গৰাম বোলে। পাচে বিবাদ লাগিল। খুন্‌লুঙ্গ স্বৰ্গলৈ গল। খুন্‌লাই পৃথিবীতে থাকিল। ৩ ॥

নগা ৰন্ধী মেটা ৰজা।—তেওঁৰে অনেক পুৰুষে পৃথিবী পালিলে। এঘাৰে পুৰুষৰ অন্তৰত মেটা নামে নগা ৰন্ধী এটায়ে ইবোৰাকক খেদি ৰাজা হল। সেইকালত প্ৰজাৰ দুখ হল, ব্যাধি হল, অন্যায় হল, নানা মাৰিমৰক হল। পাচে দেখি পণ্ডিতে কুকুৰা-ঠেং চালে। কুকুৰা-ঠেং চাই কলে,—"শুদা মানুহ ৰাজা হল, আৰ দোষেহে ৰাজ্য তাপিত হই।" পাচে এই কথা শুনি ডাঙ্গৰীয়াসকলে মন্ত্ৰীসবো আলচি খুন্‌লুঙ্গৰ বঙহক বিচাৰ কৰি আনি ৰাজা পাতিলে। নগা ৰন্ধীক মাৰিলে। ৰাজ্যত সুখ হল। খুন্‌লুঙ্গৰ বংশে ৰাজ্য পালিলে। সত্যতো অধিক দায়া। পাল-পঁচা নাই। অদোষত দণ্ড নাই, দোষত দণ্ড। ৰাজায়ো স্বধৰ্ম্মে প্ৰৱৰ্ত্তিলে। এইক্ৰমে এওঁৰ অনেক অনেক পুৰুষে ৰাজ্য ভোগ কৰিলে। কলিৰো চাৰিহাজাৰ-দুশ বছৰ গল। ৪ ॥

চুকাফাৰ জন্ম-কথা।—পাচে নড়া ৰজাৰ ভনীয়েক নাঙ্গনাম আপম, তেওঁৰে দেৱবীৰ্য্যে গৰ্ত্ত হল। আকে জানি বাপেকৰ ঘৰলৈ খেদিলে। বাপেকৰ ঘৰতে চুপ্ৰান্‌ফা জন্মিল। ৫ ॥

নামনি ৰাজ্যলৈ চুকাফাৰ যাত্ৰা।—একে ভনীয়েকৰ পুতেক চুকাফা অনাইয়েকেৰে আলচি বোলে,—"একে চুঙ্গত দুটা বাঘ নাথাকে। একে শালত দুটা হাতী নাথাকে। একে পাটত দুটা ৰাজা নাথাকে। আকে জানি মই নামনি ৰাজ্যলৈ যাওঁ। তুমি আতে ৰাজা হুই থাকা।" পাচে চুপ্ৰান্‌ফা বোলে,—"যা, মোক বছৰি-বছৰি তই ধন দি থাকিবি।" তিনিশ-তিনিকুৰি মানুহ দিলে, অলঙ্কাৰ, কাণ্ড-ধনু, ফৰ, যাঠি, দন্তাল হাতী এটা, যাখুন্দী এজনী, যাউত, ফৰ্মাপিম ঘোৰা ডেৰকুৰি। চুপ্ৰান্‌ফাত আঁৰে অনাইয়েকে ৰাজ-অলঙ্কাৰ দিলে। ৬ ॥

চোমদেও।—আৰু চোমদেৱক একে চানেকিয়ে শিল থই চোমদেৱক চুকাফাক দিলে। তাৰ মহিমা,—ৰাজ্য-সম্পত্তি নুগুচে, ঐশ্বৰ্য্য নুগুচে, শত্ৰুক জিনিব পাৰে। লখিমী-ঈশ্বৰে আপোনি থাকে। আকে লৈ সবাকে মাতি-বুলি আহিল। চুখানফা ৰাজায়ো চাৰিদণ্ডমান বাটত আগ বঢ়াই থলে, বোলে,—মোক নেপাহৰিবি। ভাই, তই যা। এইবুলি উলটি গল। পাচত ছকুৰি মানুহে লগ ললেহি। আগে-পাচে মানুহ চাৰিশ-চাৰিকুৰি হল। একে টেকেলিত ভাত খাই দহোটা, কতো বাৰেটা, কতো ষোল্লেটা, কতো একুৰিয়ে ৰান্ধি খায়। দুশ-ডেৰকুৰি বঙহ। একে বংশৰ কতো দহ, কতো বাৰ, এইমান আছিল। দহদিন নপলাই আহিল। তাৰেপৰা পলাব ধৰিলে, যাতো চোমদেৱক আঁৰকৈ আনিছে। সেইবেলা চুকাফা কুৰি বছৰত আহিছে, লাকৃন্নি খুতমিত। শক গ্ৰহ ৰস বিধু চন্দ্ৰ শাকে ভতুসজ্ঞক চুকাফাভিষেক। যাত্ৰা শৃণ্বন্তি বিদধেধুনা। ৭॥

চুকাফাৰ দিগ্বিজয়।—পাছে সেইবেলা চোমদেৱ পূজা হল। চালত দেখে চোমদেৱ নহয়। চুকাফায়ে আনিছে হেন জানি ওলটাই নিবলৈ মানুহ পঠালে। সিয়ো খেদি আসি ৰিণি-ৰিণি দেখিলে। আসিব নোৱাৰি উলটি গল। এইৰূপে আহি অনেক ঠাইত ফুৰি বিস্তৰ নগাৰ গাওঁ মাৰিলে, বিস্তৰ বৰাই নিলে। যুজাৰুবোৰক কাটি-কাটি মঙহ খুৱালে। ৮॥

বুৰঞ্জী লিখিবলৈ চুকাফাৰ আদেশ।—তাৰপৰা আহি নামকিয়ো পাৰ হল, খামজাঙ্গ পালেহি। তাতে মানুহ লেখি চালে। মৰিল তিনিকুৰি, সাতজন হেৰাল। পাছে বজাদেৱে বোলে,—"যি মৰে, যাক পাওঁ, বাটত যি কথা হয়, পণ্ডিতে লিখি থব।" খামজাঙ্গত কানগ্ৰ মুং বৰুৱাক থৈ আহিল। বাটতে আহোতে কতো দহ, কতো বাৰ, কতো দুই, কতো তিনি, কতো এক, এইক্ৰমে মানুহ লগ পাই তাকো হাতকৈ মোৰাই লই আহে। সেই মানুহ কতো চুটিয়া, কতো মৰাণ, কতো বৰাহী, এই মানুহ বিস্তৰ হল। ৯॥

চুকাফা আৰু কছাৰী ।—তাৰপৰা কছাৰী এমখা আহিল । লগ পালেহি । তাত সুধিলে বোলে,—তহঁত ক'বপৰা আহ ? ক'ব মানুহ ? কছাৰীয়ে বোলে,—"আমাৰ বুপায়ে কৈ গৈছে, আমাৰ ৰাজা মহঙ্গৰ পৰা আহোতে চল দেখি আতে বলোঁ । বোলে ৰাজাৰ ঘৰ নাই, আমি কৈক যাম ? এইবুলি থাকিলো আতে ।" আমাৰ মানুহে বোলে,—"তোৰ ৰাজা মহঙ্গৰ পৰা কিয় আহিল ?" সিহঁতে কলে,— "নগায়ে বোলে, মোৰ মহঙ্গ । কছাৰী ৰাজায়ে বোলে, মোৰহে মহঙ্গ । এইবুলি বিবাদ লাগিল । নগায়ে বোলে, একেঘায়ে শিল ছিঙ্গিব, মহৰো শিঙ্গ ছিঙ্গিব, বেতকো ছিঙ্গিব, তাবে ৰাজ । যদি হুয়ো পাবে, নোৱাৰোঁবা, যদি হুয়ো বাটি খাম । এইবুলি আনদিনা নগায়ে মহৰ শিঙ্গকো শিলকো একেঘায়ে ছিঙ্গি বেতকো টানি একৰালে । পাচে নগায়ো খেদিলে । কথা ৰাখি ৰজা আহি দিখৌকোলত আছেগৈ । নাতিয়েকেহে ৰজা হৈছে শুনিছো । পাচে আমাৰ মানুহে বোলে, শিলক ম'হৰ শিঙ্গক কিহেৰাবে আঁৰ কৰিছিলনিকি ? কছাৰীয়ে বোলে, "কৌপাতেৰে বান্ধি আঁৰকৈ আনিছিল ।" আহোমে বোলে, বুজিলোঁ । চাউফুঙ্গে বোলে, আমিও খেদিম তাক । ১০ ॥

আহোম মতে বস্তুৰ নাম ।—এইবুলি তাকো লগত লৈ তিপাম, নামৰূপ, উত্তৰ-দক্ষিণ ফুৰি ৰাজ্য চাই এইৰূপে ফুৰে । যাৰ যেনে ঠান তাৰ তেনে নাম থয়, যিবা ভেঁটে তাৰ অনুৰূপে নাম থয় । একেটাকে কাৰ্য্য অনুসৰি নাম সলাই থয় । কতো একৰে কাৰ্য্য অনুসৰি দুইতিনি নাম হল । এইৰূপে ভাগৰ দুখ পাহৰাই আনন্দ কৰি থাকে । যাক যাক বাটত লগ পাই আনিলে তাৰো আপাহ পাই কাৰ্য্য অনুসৰি নাম থয় । ১১ ॥

অসমত আহোমৰ তিৰোতা গ্ৰহণ ।—যি চুটিয়া, কছাৰী, মৰাণ পাই লগত ললে, তাৰো কাৰ্য্য অনুৰূপে নাম থৈ গল । নামি অহাতকৈ হবাপোৱা মানুহতহে আপাহ পায় । সেইবেলাৰ পৰা মানুহ মিহলি হল । তাৰে জীয়তি-পুততি মিত্ৰ কৰিলে । পূৰ্ব্বে আহোতে

তিকৃতা অহা নাই। এতিয়াহে তিকৃতা হল। ১২ ॥

ভিন-ভিন ঠাইত চুকাফা ৰজা।—আৰ পাচত তিপামৰ পৰা দিহিঙ্গে ভটিয়াই দিখৌয়ে উজাই দিলিহমুখ পাই চাব দিলে। ঘৰ-বাৰী আছে, মানুহ নাই। পাচে হাবিত পাই আনি তাত সুধিলে, বোলে, আত মানুহ আছে নাই? সি বোলে, দক্ষিণে কছাৰী, উত্তৰে বৰাহী মৰাণ আছে। তাক লগত লই দিখৌৱে ভটিয়াই চাবিঙ্গ পাই ৰিস্তৰ পানীখোৱাঘাট দেখি তাৰপৰা আহি শিমলুগুৰিত ৰলাহি। তাৰেপৰা মানুহ পঠাই চাব দিলে। মদ গাহৰি কিনিবৰ ছলে ফুৰে। বৰাহীয়ে বোলে, কছাৰীয়ে বোলে, মৰাণেয়ো বোলে,— আমি মিলিত হুই আছোঁ। এইকথা চুকাফা ৰজাদেৱত কলেহি, বোলে, মৰাণে কছাৰীয়ে চাৰিহাজাৰ মানুহ হব। কছাৰী যোৰায়ে বোলে, কব নোৱাৰোঁ, শিল-পানী চাবিঙ্গ প্ৰযতি আছে। এইকথা শুনি সবেও আলচি বোলে, কছাৰীক পাচে ধৰোঁ। অথন মৰাণক আগকৈ ধৰোঁ। ৰজাদেৱে বোলে, যুঁজ কৰিলে দুইবো মানুহ পৰিব। আমাৰ মানুহ থানে থানে থৈ অহা গৈছে, খেতিক মনে। ১৩॥

থানগিৰি আৰু আলহী।—[ৰজাদেৱে বোলে,] সিহঁতলৈ মানুহ পঠাঞ। দেখাদেখি হয়ো, সিহঁত আহোক। আমি উজনি ৰাজ্যৰ পৰা আহিছো। আমি মিত্ৰ হব খোজো। সিবোৰ হৈছে থানগিৰি, আমি আলহী। আমাক গাওঁ ভূঁইখনেৰে পৰিচয় কৰিব লাগে। এইৰূপে আমাৰ দুই মানুহে কলেগৈ। সিহঁতেও আদি-অন্তে শুনিলে। আমাৰ দুই মানুহে বোলে, "স্বৰ্গদেৱৰ নাতি। ৰাজ্যত ৰজা নাই দেখি সোণৰ জখলাৰে নমাই পঠাইছে। তাতেহে ৰাজ্য চাই ফুৰিছে।" বৰাহী মৰাণহঁতে অপুৰ্ব্ব শুনি ভাৰ-ভেঁটি লই চাবলৈ আহিল। হাতী-ঘোঁৰা জাঙ্গ হৈ আছিল। মানুহ সবেও আছিল জাঙ্গ হৈ। পাচে ৰজাদেৱে চপাই নি কথা-বাৰ্ত্তা সুধিলে। সি বোলে, মোক থামিথুমা বোলে। মই বৰাহী মৰাণৰ অধিকাৰ। লখাই বিলৰ কোৱত মোৰ ঘৰ। পাইমালি নদী পৰ্ব্বত ফুটি আহিছে।

কছাৰীয়ে গৰু কাটি ধুবৰ পৰা নবয়। ১৪ ॥

কছাৰী ক'ৰপৰা আহিল ?—আমাৰ বজাদেৱে বোলে, কছাৰীনো ক'ৰপৰা আহিল ? ক'ত আছিল ? সিহঁতে বোলে, নগায়ে মহঙ্গৰপৰা খেদিলত আমাৰ পাৰত বাৰে-হাজাৰমানুহ সৈতে আহিল। পাইমালি কোখতে পুখুৰী খানি ঘৰ সাজি আছিল। এই শিমলু তাৰ ভাতখোৱা খুটিহে। আমাৰ মানুহে কুচিয়া খোচে দেখি বোলে, মাটিৰ তলত কুচিয়া, তাক কিকৈ দেখে। আমাৰ মানুহে বোলে, কুচিয়া কি ডাঙৰ দেখিলি ? তোৰ নাড়ী-পেটিকো দেখিছোঁ। পাচে কছাৰী ডৰিল। সেইবেলা বানকেঙ্গ চবায়ে তোকে-তোকে বুলি মাত লগালে। আৰো ডৰ খালে। বোলে দেৱ-জন্তুয়ে যে কৈছে, মোকে মন্দকৈ মাৰিব। এইকথা তাৰ বজাত কলেগৈ। তাতেহে কছাৰী দিকৌ পাৰ হৈ আছেগৈ। ১৫॥

পৰ্ব্বতত চুকাফাৰ পাট।—পাচে বজা বোলে, আমি থাকিবলৈ ক'ত ভাল ? থামিথুমায়ে বোলে, আমাৰ বজাৰ দেওঘৰ আছে, তাতে থাকিবলৈ চল। পাচে আমাৰ মানুহে চাবলৈ গল। বজাদেৱে তাহাতক খুৱাই-বুজাই পঠালে, বোলে, আমাৰ এখেলৈ অহা-যোৱাকৈ থাকিবি। এইবুলি বিদায় দিলে। আতপাচে আমাৰ মানুহে ভাল ঠাই বুলি কলেহি বজাত। পাচে ন-ভাত খাই নাংকুৰিদেৱৰ ওচৰত উজনিত সৰু পৰ্ব্বতখনিত পাটকৈ থাকিল। শক লাক্লি মুংয়াওত। ১৬॥

আহোম নামৰ উৎপত্তি।—আত অনন্তৰে বৰাহীয়ে আলচি শাকপাত খৰিৰ যোগান দিব ধৰিলে। বোলে,—"আনৰ বঙ্গহ নহয়। দেও-মানুহ বুলি কলেহি, স্বৰূপে হয়। ই আহম। আক আনবে সম নহয়।" এইবুলি অহা-যোৱাকৈ থাকে। মৰাণেয়ো খৰি তাৰকৈ দিয়ে। তাৰেপৰাহে আহোম বোলে। ১৭॥

বৰাহী চাংমাই।—পাচে বৰাহী-মৰাণৰ কুঁৱৰী চাৰিজনা আনিলে। বজাদেৱে কনিয়া চুঙ্গৰাক ভাত খুৱাই পঠালে। কোনে কি বোলে শুনিবলৈ মানুহ পঠালে। মৰাণে একো নুবুলিলে। বৰাহীহঁতে বোলে,

"ৰান্ধিব নেজানে, ভাল বস্তুকো বেয়া কৰে," এই বুলি গল। আকে শুনি কলেহি ৰজাত। একদিন বৰাহী জীয়েক কুঁৰৰীক ভাত সিজাব দিলে। ৰজাদেৱে ভাত-শাক খাই ভাল পালে। বোলে, তই কেতেক ভাত ৰান্ধিবি? তোৰ ভাই-বঙ্গহ এটা ভাত ৰান্ধিবলৈ আন। কুঁৰৰীয়ে বোলে, মোৰ বঙ্গহৰে এটা লব লাগে। পাচে কুঁৰৰী আনি বঙ্গহৰে চাঙ্গমাই ললে। সেই বেলাৰপৰা বৰাহী চাঙ্গমাই হল। ১৮॥

ৰৰাহী মৰাণ নগা ৰশ।—খৰি-পাত যোগাবলৈ যি বৰাহী মৰাণ আহে, দেখে মৰাণে দা পাৰি বহে, বৰাহীৰ চুৰিয়া মাটিত লুটি যায়। ৰজা বোলে, খৰি দি মৰাণ যাব। চ'ৰাত মৰাণ নবহিব। বৰাহীক বোলে,—"তহঁতৰ চুৰিয়াৰ আগ মাটিত লুটিবৰ দেখিলে চুৰিয়াৰ আগ কাটিম।" মৰাণে কথা ললে, বৰাহীয়ে নললে। চুৰিয়াৰ আঁচু ৰঙ্গা, কলীয়া কতো, কাম কৰা, লেচেকৈ পিন্ধিবৰ দেখিলে যেন কাটে। ৰজাদেৱ এনেকৈহে বৰাহীক বশ কৰিলে, নগাকো বৰালে। ১৯॥

চুকাফাৰ মৃত্যু।—একদিনা পাকত শতখিন গুচাই পখৰা ঘোৰা মেলিলে। মৰাণৰ বৰাহীৰ দেওঘৰত আমাৰ ৰজাৰ নামে বলি দিলে। দেৱকো পোনালে। এইৰূপে ৰজা মোৰাই ললে। দুই পুতেক, এক জীয়েক। গাভৰুক খুনচেঙ্গত দিলে। ৩৩বছৰ ভোগ কৰিলে। লাক্নি খুতচানত হৰাল। ২০॥

চুতেওফাৰ কছাৰী ৰাজ্য বশ।—তান পুত্ৰ চুতেফা ৰজা হল। চুখ্ৰানফাৰ ঠাইক মানুহ পঠালে বাৰ্ত্তা জনাবলৈ। চুখ্ৰানফায়ে বাৰ্ত্তা সুধিলে। সোণৰ-ৰূপৰ টুপী, কাৰফাই ধনু দুখন দি পঠালে। আত অনন্তৰে কছাৰী ৰজাৰ এখেলৈ মানুহ পঠাই বোলে,— "ই মোৰ ৰাজ্য। তাৰপৰা আন্তৰি যাওক। মোৰ মাটিত কেনেকৈ পৃথুৰী খানি ঘৰ সাজি আছে? যদি থাকিব মোক খুত দিব।" কছাৰীয়ে বোলে,— "আতি ৰৰকথা। তিনি পুৰুষ আতে আছোঁ, কোনো অধিকাৰ নহল। এতিয়া অধিকাৰৰ প্ৰমাণ কি?" আমাৰ মানুহে বোলে,—"ৰাতি নউ পুৰাওঁতে যদি তাৰেপৰা খানি তিনি বেওঁ দ'য়

কৰি দিখৌত পেলাব পাৰে, তেহে তোমাৰ ৰাজ্য।" কছাৰী ৰজা বোলে,—"আজিয়ে পেলাম। তই চাই থাক। পুৱালে তোৰ ৰাজ। ৰাতিৰ ভিতৰত দিখৌত পেলাব পাৰিলে মোৰ ৰাজ।" এই শুনি আমাৰ এক মানুহ আহি জনালে। আমাৰ ৰজা বোলে, বিস্তৰ কুকুৰা লৈ হাবিত থাকিবি। কছাৰীয়ে বোলে, গধূলিৰে পৰা খানি নৈকোখ পালেহি, হাবিৰ কাৰণে নিয়ম কৰিব নোৱাৰি, কিছু পাক লাগিল। তুশমান বেওঁ আছোতে ৰাতিৰ মাজনিশা হল। আমাৰবোৰ ডৰিল; বোলে, নৈত পেলাইছে। এইবুলি কুকুৰা উজাৰি দিলে। সি ডাক দিব ধৰিলে। জোনাক ৰাতি নিয়ম নাপাই পুৱাল বুলি এৰি দিলে। এতেকতে আমাৰ ৰাজ্য হল। কছাৰী চাৰিঙ্গত ৰজগৈ। কছাৰী গলত নগায়ে মোৰালেহি চুতুফা ৰজাৰ দিনত। শাক্ৰি তাও-চিঙ্গাত হবাল। ভোগ ১৩ বছৰ। ২১॥

গোহাঁয়ে ৰজাক পোছে।—এওঁৰ পুত্ৰ চুবিনফা ৰজা হল। সেইবেলা মানুহ নিয়ম কৰিলে। দুই গোহাঁইক বোলে, তইঁতে মানুহ দুফলীয়াকৈ পালী দিবি। মোক দুই-একদিন পুছিবি। আৰবাজে হবাপোৱা মানুহ দুই-চাৰিকৈ ভাল-ভাল মানুহকো লগত দিলে। এইৰূপে নিয়ম হল। একদিন বুঢ়াগোহাঁইৰ যোগান টুটা দেখি ৰজা খঙ্গ কৰি ডাবি দিলে। বুঢ়াগোহাঁই মনত দুখ কৰি গুচি গল। কলৈ গল বতৰা নাপালে। ২২॥

ৰাজুকিয়াল ৰৰগোহাঁই।—একদিন টিঙ্গৰাইত হাতী ধৰিলে। তিনিটা হাতী পাই ৰৰগোহাঁইক এক হাতী দিলে। ৰজায়ো দুই হাতী ললে। ৰজাৰ হাতীলৈ বৰা-বুককে ঘাঁহ আনি দিয়ে। যেতিয়া যেয়ে পাই সেয়ে দিয়ে। ৰৰগোহাঁইৰ হাতীলৈ,আহোমক আনিবলৈ দিলে। মন গলে আনে, মন নগলে নানে। ৰৰগোহাঁয়ে আপুনি ঘাঁহ কাটি আনে। এদিন ঘাঁহ নাইকোতে গধূলি ৰৰগোহাঁই আপুনি গল, ৰতাহ-বৰিষণত দুখ পালে। ৰৰগোহাঁয়ে বোলে, এনে দুখ হলে হাতী বা কেলেই লাগিছে। ৰজাত আনদিনা কলে, বোলে, হাতীয়ো নালাগে,

ৰবগোহাঁয়ো নহওঁ। সেইবেলা চাউকাঙ্গ বাণ্ডুকৰ জী কুঁৱৰী আছিল। তেওঁ বোলে, মোৰ পুচাউক হাতী দিয়োক, বৰগোহাঁয়ো পাতোক। সাত পুতেকৰ সাত বোৱাৰী, এমুঠাকৈ আনিলে চৈধ্য মুঠা হল। পাচে ৰজায়ো কুঁৱৰীৰ বচনে চাউকাঙ্গ বাণ্ডুকক বৰগোহাঁই পাতিলে। ২৩ ॥

টঙ্গচু নগাৰ গাওঁ।—একদিন দিখৌ পাৰ হুই ৰজা পহু মাৰিবলৈ গল। ৰজাৰ লগত মানোহ অনেক লৈ গৈছিল। সেইবেলা নগা বনৰপৰা ওলাই খেদি আহিল। ৰজাক পাচে থাউমুঙ্গতাৱে আগভেটি পেটত হেঙ্গদানেৰে ঘা মাৰিলে। নগায়ে চাই আছিল জুম লৈ। তাতেহে নগায়ে কাটিব পাৰিলে। ৰজা বোলে, বন্দী নগা বাঘ, তাক যে কাটিলে, ই টংচু গাৱঁৰো নাম টংচু বল। মানুহৰো নাম টংচু হল। টং বুলি বাঘ, চুহ বুলি খেদি যোৱা। পাচে ৰজা পহু নামাৰি গুচি আহিল। তাৰেপৰা নগাৰে বিবাদ লাগি থাকে। চুবিনফাৰ ভোগ বাৰ বৎসৰ। লাক্নি তাপৰাত হবাল। ২৪ ॥

চুখানফা।—এওঁৰ পুত্ৰ চুখানফা ৰজা হল। তান ভোগ ১ বছৰ। লাক্নি খুতমিতত হবাল। ২৫ ॥

কমতা বিজয়।—ত্যাউচুখানফা ৰজা হল। তেওঁৰ দিনত কামতাপুৰক জিনি ৰাজনী-ভাজনী দুই কন্যা আনিলে। ৰাজভোগ ৩২ বৎসৰ। লাক্নি প্লেকঙ্গিত হবাল। ২৬ ॥

চুতুফা।—আতপাচে পাঞ্চ বৎসৰ অৰাজ্যে আছিল। সকলে আলচি কলে, লাহনজী গাৱঁৰপৰা আনি চুতাওফাক ৰজা পাতিলে। পূৰ্ব্বৰ চুকাফাৰ এক পুতেকৰ ফালৰ চুটিয়া ৰজাৰে সাজি বঁধাইছিলে, প্ৰীতি হই আছিল। পাচে চুটিয়া ৰজায়ে ছলকৈ নি ধৰিলে, ভতৰাৰে গচকাই মৰালে। লাক্নি খুতঙ্গিত ত্যাওচুতাওফা হবাল। তিনি বৎসৰ ভোগ। ২৭ ॥

ত্যাওখামথি ৰজা।—আতপাচে ত্যাওফা-খ্যাতমাথি ৰজা হল। দেশত অন্যায় হল। কুঁৱৰীৰ অধীন হল। কুঁৱৰীৰ অপদ্ৰৱত ৰাজ ৰব নোৱাৰে, ছোৱালী বিলাই, মাটি বিলাই, ভাল বহত পালে কাঢ়ি আনে।

এনেৰূপে অপত্ৰৰ পাই ৰজাত কলেও একো নোসোধে। পাচে সবেও আলচি ফুনছি কৰিলে, লাক্লি কামাওত। ৰাজ ভোগ ১৩ বৎসৰ। ২৮ ॥

শপতকৰীয়া গাওঁ।—তেওঁৰে ভাই চুচেঙ্গ বকতাত আছিল। তেওঁকে ৰজা লবলৈ সবেয়ো গল। গোহাঁইবোৰ পৰ্য্যন্তে প্ৰজাক দেখি ডৰিলে। গোহাঁই বোলে, তহঁত কলৈ আহিছ। ইবোৰে বোলে, তোমাৰ ককায়েৰৰ অপত্ৰৰত নোৱাৰি ফুনছিঙ্গ কৰিলোঁ। তোমাক ৰজা লবলৈ আহিছোঁ। চুচেঙ্গে বোলে, মোকো তেনে কৰিবি, মই ৰজা হব নোৱাৰোঁ। ইভোৰে বোলে, আমি শপত কৰোঁ, তুমিও শপত কৰা। আমিও তেনে নকৰোঁ, তুমিও ককায়েৰৰ ঠেনা নকৰিবা। ৰজাও ভাল বুলিলে। যাঠিৰে পুখুৰী খানি, গৰু-গাহৰি কাটি তাতে হাত জোৰোৰাই শপত কৰিলে। তাৰ নাম থাকিল শপতকৰীয়া, শপত কৰাই নিমিত্তে বোলে। ২৯ ॥

থাউমুং বুঢ়াগোহাঁইৰ পুতেকৰ পৰিচয়।—পাচে চুচেঙ্গ ৰজা হল। সেইবেলা মৰাণে খৰি যোগায়। একদিনা মৰাণে খৰি দি কাণমাৰি লৈ যায়। চাংমায়ে বোলে, ইহঁতে যে নিনিয়ে তই কেনেকৈ নিয়? এইবুলি জোঁটা-জুটি কৰিলে। পাচে কাণমাৰিৰ পৰা তৰাল ওলাল। হেঙ্গদান সবাকে দেখালে। ডাঙ্গৰীয়াসকলে দেখি বোলে, থাউমুঙ্গ বুঢ়াগোহাঁইৰে হেঙ্গদান। ই কেনেকৈ পালে? পাচে খৰিভাৰিত সুধিলে, তই হেঙ্গদান ক'ত পালি? সি বোলে, মোৰ বুপাৰ হেঙ্গদান। ইভোৰে বোলে, তোৰ বাপেৰে ক'ত আছে? সি বোলে, মৰিল, আই আছে। পাচে সবেয়ো ই মৰাণনীক আনি সুধিলে। তাই বোলে, ক'ৰবাৰ মানুহ চাপি আছিল মোলৈকে। তেওঁৰে ফালৰ পোটি। মৰিবৰ সময়ত পুতেকক হেঙ্গদান দিলে, বোলে, তই নেৰিবি। ৰজাৰ হেঙ্গদান চিনোতা আছে। এতেকে মোৰে পোৰে হেঙ্গদান। পাচে ডাবুকা মৰাণনীৰ মুখে বুঢ়াগোহাঁইৰ পুতেকহেনে জানি ৰজা লগত লৈ বাপেকৰ বিষয় দিলে থাবুক-বকলক। ৩০ ॥

চুচেংফাৰ মৃত্যু।—সেইবেলা ৰাজনী কুঁৱৰীৰ পুতেক ১ চাৰিংৰজা তাচুলাই, থাওমুংলুং বৰগোহাঁই, তামেৰা, এই তিনি বঙ্গাললৈ গল। পাচে উপায় কৈ আনি তিনিকো মাৰিলেনি। চুচেংফা ৰজা হৰাল। ৰাজভোগ ১৩ বৎসৰ। লাক্নি কাপচানত হৰাল। ৩১॥

বামুণী কোঁৱৰ।—সেইবেলা নও বৎসৰ অৰাজ্য আছিল। খুনতাইহে ৰজা হবৰ কৰিছিল, ৰজা কেওঁ নামানিলে। সেইবেলা থাউমুং চেঙ্গখামে আহমে উত্তৰত গৰু কিনিবলৈ গল। চুহানক দেখি কথা-বতৰা হই ৰাজকুমাৰহেন জানি ডাঙ্গৰীয়াসবত কলেহি। ইবোৰেও আনিবলৈ মানুহ পঠালে। সবেয়ো বুলি পঠালে, আনগৈ। আনক বুলিলে কুমৰে, একেলগে ফুৰা-থকা বামুণৰ লৰাক ৰজা পাতিব যদি মই তেবেসে ৰজা হওঁ। বামুণৰ লৰা সাতুটিক হাতী-ঘোঁৰা দি আনিলে। তাৰেপৰাহে বামুণ কোঁৱৰ বোলে। উজনিয়ালক বোলে উজনিয়াল কোঁৱৰ, নামত যাক পাতিলে নামনিয়াল কোঁৱৰ বোলে। পাচে ঢলা নদীয়ে উজাই চৰগুৱাত নগৰ কৰি আছিলে। ৩২॥

কুঁৱৰীলৈ আলহীৰ উপহাৰ।—চুচেংফাৰ তিনি জীয়েক বিহা দিলে। তিপ্ৰুংৰৰ বঙ্গহত এটা, থাউতানৰ ভায়েকত এটা দিলে। খুনতাইৰ জীয়ৰীৰ নাংচেঙ্গ তাচুলাইৰ মুখলৈ চাইছিলে। তাচুলায়ে আসৈই পাই লিগিবাৰ হাতত বাখৰাম আঙ্গুঠি এটা দিলে। তাকে থাওমুংতায়ে দেখি কলে। পাচে ইভোৰ গৈ নৰাত সোমাল। কতো ধৰি-মাৰি তিপামৰ বৰশিলত মুৰমালা বান্ধিলে। চুৰঙ্গখানৰ ৰজা তিপামৰ কুঁহিয়াৰবাৰীত নগৰ কৰিব নোৱাৰি গুচি গল। তাৰপৰা তাচুলাই, তামেৰা, তিপাম, এইভোৰ কমতাপুৰত সোমালগৈ। কমতা-পুৰে সেইবেলা বঙ্গালেৰে যুজিবলৈ আমাৰ ৰজাত মানুহ খুঁজিলে। কন্যা দিবলৈ খুখি পঠালে। আমাৰ ৰজায়ো বঙ্গালক মৰালে। লাক্নি কংবাৱত হৰাল। ৰাজ্যভোগ ১৫ বছৰ। ৩৩॥

ত্যাওফা-চুকক।—ত্যাওফা-চুকক ৰজা হল। একদিন দিনতে আন্ধাৰ হৈ আছিল। আখামপা নগা আহি ৰবিলো বুলি শপত কৰি

বিস্তৰ মানুহ কাটিলে। ৰজায়ো কিছু ঘা খালে। ত্যাওক্ষা-চুক্ষকৰ ৰাজভোগ ১৮ বৎসৰ। লাক্লি কাচৌত হৰাল। ৩৪ ॥

চুহান্‌ফা।—চুহান ৰজা হল। টংচুত গড় বান্ধি কছাৰী ৰণলৈ ডা-ডাঙ্গৰীয়া সমনিতে ফুলংখামপেঙ্গক পাঠিলে। কছাৰীয়ো মাৰি-ধৰি খেদি আনি দিখৌ পাৰকৈ থলেহি। ফুলুংখামপেঙ্গ হাতীয়েৰে দিখৌ পাৰ হৈ আহিল। কছাৰীৰ নাংজি নামে কন্যা এটা, হাতী এটা দি পঠালে। ৩৫ ॥

ফুলুংখামপেঙ্গ ৰবগোহাঁই।—থাওবন্দুকৰ চাৰিপুতেক ক্লিংলুন, চাউতুঙ্গ, লাঙ্গিপুঙ্গ, লাটবান। ডাইনীৰ জীয়ৰী আনিলত হাবিতে এৰি আহিল। লাঙ্গিপুঙ্গ নেওগে নাগিনী কুঁৱৰীবে চোৰ পাই লংকেকত পাতিলে। ক্লিংলুনৰ পুতেক ফুলুংখামপেঙ্গক বোলে,—নহয়, লাঙ্গি-পুঙ্গৰহে পুতেক। নাগিনী কুঁৱৰী মাক। ফুলুংখামপেঙ্গক চুলুং নাম দিলে। লানতকুৰানক ৰজা ধানচোৰ পাই ডাঁবিলে। সি চাঙ্গৰ চোঁচ সলাওঁতে খোচ মাৰি ৰজাক মাৰিলে। লাক্লি মুংকৌত চুহান ৰজা হৰাল। ৰাজভোগ ৪ বৎসৰ। ৩৬ ॥

চুহুংমুং দিহিঙ্গীয়া ৰজা।—তানপুত্র ত্যাওচুহুম মহাৰাজা হল। চাউক্রঙ্গক মাৰিলে। খুনতাইকো দণ্ড কৰিলে। পূৰ্ব্বত টংচুত নগা ৰণত চাউকাঙ্গ বাগুক পৰিল। তাৰ পুতেক কনংবাক নগা ৰণলৈ পাচিলে। সি নগৈ পলাই থাকিল। চুহুং ৰজাৰ দিনত এই দাইত নাংবাকৰ পুতেক ভোকোলাক চৈয়নাত পাতিলেনি। ৩৭ ॥

লুখুৰাখন।—চুডাঙৰ দিনত বানকেক চবাই কুকুৰাৰ দিলে। সেই চবাই ৰজাৰ ঘৰৰ বন্দীয়ে খালে। পাচে নিৰন্ধ কৰিলে। ভাত সৰ-কাৰৰ বেলা যি তাৰ লগত সোমায় সি লুখুৰাখুন হল। ৩৮ ॥

কনচেঙ্গ নগাকোঁৱৰ।— পূৰ্ব্বে নগাৰে চুহান ৰজা সাজি বন্ধাইছিল। একদিনা পহু মাৰিবলৈ যাওঁতে এক নগায়ে লুকাই হাবিত দা-ফৰ লৈ আছে। ৰজাৰ সাজি নগায়ে দেখালত ৰজা উলটি আহিল। নগালৈ কুঁৱৰী এজনা দিলে। পাচে ৰজা আন কুঁৱৰীৰ

মুখে শুনিলে, বোলে, লেচাইভানৰ জীয়ৰী ছমাহৰ গৰ্ভ্তেৰে নগালৈ কিয় দিলা ? ৰাজা শুনি খঙ্গকৈ থাকিল। পাচে নগাৰ ঘৰত কুঁৱৰীৰ লৰা হলত ৰজা নগাত খুজি আনি তোলনীয়া পো বুলিছিলে। তেওঁ তেনেতে মৰিল। ৩৯ ॥

তিনি উধান।—তেওঁৰে পুতেক কাংচেঙ্গ। একদিন ত্যাওচুহুমে বোলে দুই গোহাঁই ৰূপৰ উধান, আমি সোণৰ থালি, আৰু এক উধান লাগে। গোহাঁইবোৰে বোলে, আগে পূৰ্ব্বৰ এক উধান যেন হল, এতিয়াও হব। ৰজা বোলে,—মোৰ বঙ্গহ। কংচেঙ্গক মানুহৰ ভাগ দিয়া, তোমালোকৰ লগত ল। সিবোৰে বোলে, মানুহ দিব নোৱাৰোঁ, লগতো নলওঁ। পাচে ৰজা খঙ্গকৈ বোলে, তহঁতৰ মানুহ নেলাগে, মই কি কৰিব পাৰোঁ চাওঁ। এই বুলি বৰাহী, চুটিয়া, যি হৰাপোৱা মানুহ সিবোৰত কৈ মানুহ বচাই দিলে। ত্যাও কোঁৱৰ নাম দিলে। তাৰেপৰা তিনি উধান বোলে। ৪০ ॥

কোঁৱৰৰ নিৰন্ধ।—একদিন ৰাজাদেৱে বোলে,—পূৰ্ব্বৰ ৰজাৰ যি নাতি-পুতি আছে, তাক চপাই মুঙ্গকাঙ্গ আনক। পাচে চপাই দিলত জীৰিকা দি যুথে-যুথে পাতিলে। ৰজা বোলে, দন্দেবাদে পুৰুষ উঘলাঘলি নকৰিবি। যি ঘালে, তাক মই কাটিম। মোৰ পো-নাতিকো কাটিম। আৰু ৰজাসকলৰ লৰা কোনো ঠাইত আছে ভয়ত, তাকো চপাই আনি পাতিলে। ৰজা বোলে, "যি জহৰা হৈ আছে সি কোঁৱৰ নাম কিয় লব ? তাকে সন্দিকাই বুলিব। আতে প্ৰমাণ্ন হব। সি আহোমেৰে বহা-খোৱা কৰিব। আহোমে তাৰ পাতৰ খাব। সন্দিকাইৰ পুৰুষ নাঘালিব আহোমে।" ৰজা বোলে, —"দুই গোহাঁইৰ পো-নাতিয়ে ৰজাসকলৰ জীয়ৰী আনিব। দুই গোহাঁইৰ জীয়ৰীও ৰজালৈ দিব। বৰপাতৰৰ জীয়ৰী ৰজায়ো নানিব, নিদিবয়ো।" বৰপাত্ৰত এই নিৰন্ধ ৰজাৰ। ৪১ ॥

চুটিয়া ৰণ।—তাৰেপৰা লাক্নি ডাপচৌত, চুটিয়া ৰজা আসি দিখৌমুখত পচলাগড় বান্ধি ৰণ ধৰিলেহি। আমাৰবোৰে ৰণ ধৰি